

THEORETICAL PROTECTION CAPABILITIES OF THE POLICE OFFICIER, THE ARMED SECURITY GUARD AND THE SECURITY GUARD**A RENDŐR, A FEGYVERES BIZTONSÁGI ŐR ÉS A SZEMÉLY- ÉS VAGYONŐR ELMÉLETI VÉDELMI KÉPESSÉGEI**BORUZS Hunor¹**Abstract**

A comparison-based analysis of the defense capabilities of the police officer, the armed security guard and the security guard cannot be a novelty in itself, as the legislation is known and available to all professionals. However, it cannot be unnecessary either, because despite all this, many misunderstandings and inaccuracies complicate the everyday life of the profession, which is waiting to be clarified. To clarify, I define the concept of theoretical defense capability and deduce its legal source to the level of the individual. I delimit the rights of defense attached to the individual and the monopoly of force provided by the state, and then, on the basis of this, I examine the rights of the individual and the organizations to take action and use the tools. Based on the conclusions of the investigation, it can be determined in which spectrum of protection the police officer, the armed security guard and the security guard can be used optimally. However, the level of defense ability derived on a theoretical level is realized only in the case of the coexistence of several practical factors, therefore it forms the starting point for further professional research.

Keywords

police officer, armed security guard, security guard, theoretical defense capability, violence monopoly

Absztrakt

A rendőr, a fegyveres biztonsági őr és a személy- és vagyonőr védelmi képességeinek összehasonlítás alapú elemzése önmagában nem lehet novum, hiszen a jogszabályok minden szakember számára ismertek, elérhetőek. Nem lehet azonban szükségtelen sem, mert mindezek ellenére sok félreértés, pontatlanság nehezíti a szakma mindennapjait, melyek tisztázásra várnak. A tisztázás érdekében meghatározom az elméleti védelmi képesség fogalmát, valamint levezetem annak jogszabályi forrását az egyén szintjéig. Elhatárolom az egyénhez, illetve az állam által biztosított erőszak-monopóliumhoz fűződő védelmi jogosultságokat, majd ez alapján végzem el az egyén, valamint a szervezetek intézkedési és eszközhasználati jogosultságainak vizsgálatát. A vizsgálat következtetése alapján meghatározható, hogy a rendőr, a fegyveres biztonsági őr, illetve a személy- és vagyonőr mely védelmi spektrumban alkalmazható optimálisan. Az elméleti síkon levezetett védelmi képesség szintje azonban csak számos gyakorlati tényező együttes fennállása esetén valósul meg, ezért jelen tanulmány kiindulóalaját képzí a további szakmai kutatásoknak.

Kulcsszavak

rendőr, fegyveres biztonsági őr, személy- és vagyonőr, elméleti védelmi képesség, erőszak-monopólium

¹ boruzsh@orfk.police.hu | ORCID: 0000-0002-1795-9387 | PhD student, Óbuda University Doctoral School on Safety and Security Sciences | doktorandusz, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

BEVEZETÉS

A rendészeti szakterület a különböző védelmi spektrumok kielégítésének legmegfelelőbb biztosítása érdekében differencializálódott, így a különböző védelmi feladatok elvégzésére különböző szervezetek optimálisak. A köz- és magánbiztonság fenntartását biztosító szervek, szervezetek intézkedési, eszközhasználati jogosultságai úgy kerültek kidolgozásra, hogy létrehozásuk célját a lehető leginkább kielégítsék. A szervezetek jelen jogszabályi környezetére irányuló összehasonlítás alapú tudományos kutatás annak ellenére nem érhető el, hogy a szervezetek specialitásai és a szakterület fokozódó fontossága ezt indokolná. Szükséges megvizsgálni a hazai szervezetek védelmi képességeit a védelem fogalmának teljes körében. A különböző szervezetek milyen védelmi területen hatékonyabbak a másikkal, így optimálisan milyen területre alkalmazhatók?

AZ ELMÉLETI VÉDELMI KÉPESSÉG FOGALMI MEGHATÁROZÁSA ÉS FORRÁSA

Az elméleti védelmi képesség alatt joguralmi keretrendszerben a jogszabályok által biztosított védelmi lehetőségeket értjük. Az állam jogszabályok által ruház védelmi lehetőségeket az egyének szintjén bizonyos alapjogok útján, valamint a közös érdekek szintjén az erőszak-monopóliumból fakadó legitim erőszak biztosításának lehetőségével. Az egyén személyének, tulajdonának védelme alapvetően az egyén joga, míg a közrend, közbiztonság védelmét az állam a közhatalom által legitimált erőszak-monopólium útján, annak kötelesekként gyakorolja. A jogok forrásuk alapján történő megkülönböztetésének szemlélete elengedhetetlen ahhoz, hogy szétválaszthassuk az állampolgárok egyénéhez fűződő jogainak gyakorlását, illetve azok átruházását az állam védelmi feladatainak szintjétől.

Az egyéni védelmi képességek megalapozását az egyéntől elidegeníthetetlen módon Magyarország Alaptörvényének V. cikke a következőképpen deklarálja: „Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.” [1] Ez az alkotmányos alapjog törvényi szinten tovább osztódik a büntetőjog területén a jogos védelem és végszükség, a polgárjog területén a jogos önhatalom meghatározására.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 22. § (1) bekezdése alapján „nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges”. A Btk. 23. § (1) bekezdés alapján „nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetve más személyét vagy javait közvetlen és másrészt el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett”. [2] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:5. § (1) bekezdése alapján „a birtokost birtokvédelem illeti meg, ha birtokától jogalap nélkül megfosztják vagy birtoklásában jogalap nélkül háborítják”, valamint 5:6. § (1) bekezdése alapján „a tilos önhatalom ellen a birtokos – a birtok megvédéséhez szükséges mértékben – önhatalommal is felléphet”. [3]

Megállapítható tehát, hogy az egyén védelmi alapjogai közé sorolható a jogos védelem, valamint a végszükség. Továbbá állampolgári alapjog a birtokos birtokvédelmi jogosultsága, vagyis a jogos önhatalom. Ezen a ponton lefektethető, hogy az említett alapjogok gyakorlásának vagy átruházásának esetében nem beszélhetünk legitím állami erőszakról.

Az állam erőszak-monopóliumát Magyarország Alaptörvényének C) cikkének (3) bekezdése a következőképpen alapozza meg: „Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult.” [1] A legitím erőszak részletszabályai törvényi szinten kerülnek meghatározásra, de megállapítható, hogy a fogalom kötelező tartalmi elemei közé tartozik, hogy ennek célja a jogszabályok érvényre juttatása, valamint eszköze a kényszer.

ESZKÖZHASZNÁLAT A VÉDELEM ÉRDEKÉBEN

A jogszabályok az egyénnek a részletezett módon biztosítják a védekezés jogát, a védekezéshez használható eszközöket azonban közterületen a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet, köz- és magánterületen a Btk. bizonyos eszközök birtoklásának tiltásával vagy engedélykötelessé tételével szűkíti. Ennek értelmében tilos a közbiztonságra különösen veszélyes eszközt közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön birtokolni, ezáltal védekezésre használni. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök közé tartozik többek között az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék; a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz; a láncsal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek; az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki; az olyan eszköz, amely az utánzás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre; valamint az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas. [4] Továbbá a Btk. köz- és magánterületen is tiltja a 324-325. §-ában meghatározottak szerint a robbanóanyag vagy robbantószer, valamint a lőfegyver vagy lőszer engedély nélküli megszerzését illetve tartását, ezáltal az általuk való védekezést is. [2] Ugyan a lőfegyver illetve lőszer tartására bizonyos esetekben – legfőképp vadászati vagy sport, az esetek töredékében önvédelmi céllal – a részletszabályok engedélyt adnak, az előírt tartási, tárolási rendszabályok a legtöbb esetben nem biztosítják az eszközök jogos védelmi helyzetben történő használatát.

A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: Szvmt.) 27. § (3) bekezdése alapján „a személy- és vagyonőr arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja; a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja; a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja; a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja”. Az Szvmt. (4) bekezdése alapján „a személy- és vagyonőr a feladata ellátása során vegyi eszközt, gumibotot, örkutyát, valamint - az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint - lőfegyvert tarthat magánál és

azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja”. [5] A törvényi meghatározásokból levezetve megállapíthatjuk, hogy a személy- és vagyonörökre vonatkozó eszközhasználati szabályok csupán az egyénhez fűződő alapjogok gyakorlását teszik lehetővé, az erőszak-monopóliumból fakadó legitim erőszak biztosításáról esetükben nincs szó. Mivel a személy- és vagyonör eszközhasználata csak jogos védelmi helyzetben, jogos önhatalom gyakorlásával, illetve végszükség esetén biztosított, ebben az esetben az eszközöket támadáselhárító eszközöknek nevezhetjük. Esetükben nincs lehetőség tehát a jogszabályok érvényre jutását kényszerrel elérni, csupán a személyek, javak, valamint a közérdek ellen intézett közvetlen támadást háríthatják el, illetve a birtokos jogaival élnek.

A személy- és vagyonörökkel szemben a rendőr, illetve a fegyveres biztonsági őr esetében kényszerítő eszközökről rendelkeznek a jogszabályok. A kényszer fogalma egyértelműen az erőszak-monopóliumra utal, hiszen ebben az esetben a cél a jogszabályok érvényre juttatása, és az alkotmányos meghatározás szerint ennek érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult. Kényszerítő eszköz mindazon törvények és rendeletek által megengedett, rendelkezésre bocsájtott technikák és technológiák összessége, melyek szükségszerűen, az intézkedés törvényes céljának megvalósulása érdekében az alapvető emberi jogok (így különösen az emberi méltóság, személyes szabadság, testi épség, végső esetben az élethez fűződő jogok) korlátozásával, illetve sérelmével jár. [6] További ismertetve tehát a kényszerítő eszközöknek, hogy használatuk által legitim módon korlátozhatók, sérthetők meg bizonyos alapvető emberi jogok. A jogszabályok érvényre juttatása érdekében használható legitim erőszak részletszabályait a kényszerítő eszközök terén törvényi szinten a rendőr esetében a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 47. – 59. §-a, a fegyveres biztonsági őr esetében a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény (a továbbiakban: Fbő Tv.) 10. § (2) bekezdése határozza meg. A rendőr kényszerítő eszközei közé tartozik a testi kényszer, a bilincs, a vegyi eszköz, elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, illetve kardlap, a szolgálati kutya, az útzár, a lőfegyver, a csapaterő, illetve a tömegoszlatás. A fegyveres biztonsági őr kényszerítő eszközei közé tartozik a testi kényszer, a bilincs, a vegyi vagy elektromos sokkoló eszköz, a rendőrbot, a szolgálati kutya és a lőfegyver. [7] A rendőrség alapfeladata a közrend és a közbiztonság védelme – ami a használható kényszerítő eszközök számából és fajtájából is látható –, míg a fegyveres biztonsági őrségek szűkebb védelmi spektrumban képesek hatékony védelmet nyújtani. A két szervezet kényszerítőeszköz használati jogosultságainak összehasonlító elemzésével megállapítható, hogy melyik ez a védelmi spektrum, és ezáltal mely területen optimális a fegyveres biztonsági őrség alkalmazása.

A testi kényszer alkalmazásának jogalapját vizsgálva megállapítható, hogy a rendőr, illetve a fegyveres biztonsági őr azt egyaránt cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására való kényszerítésre alkalmazhatja. A bilincs alkalmazását vizsgálva eltérés tapasztalható, hiszen a fegyveres biztonsági őr csak a visszatartott személy szökésének, illetve személyőrzési vagy kíséresi feladat végrehajtása során a személyes szabadságában korlátozott személy szökésének, önkárosításának megakadályozására használhat bilincset, míg a rendőr ezt megteheti a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy önkárosításának, támadásának, szökésének megakadályozására, illetve ellenszegülésének megtörésére is. A fegyveres biztonsági őr tehát nem használhat bilincset a támadás megakadályozására, valamint az ellenszegülés megtörésére sem. Ez a szabályzás számos esetben

csökkentheti a fegyveres biztonsági őr védelmi képességét, különösen személyőrzési feladatok végrehajtása során. Szemléletes példaként, személyi szabadságukban korlátozott személyek intézményen belüli verekedése esetén az elsődleges intézkedésekért felelős fegyveres biztonsági őr állomány – mivel önkárosítási vagy szökési szándék az esemény kapcsán nem merül fel – a további támadás megakadályozására, vagy az ellenszegülés megtörésére nem használhatja bilincseit. A fegyveres biztonsági őr vegyi vagy elektromos sokkoló eszközt, rendőrbotot a támadás megakadályozására vagy az ellenszegülés megtörésére használhat. A rendőr vegyi vagy elektromos sokkoló eszközt, illetőleg rendőrbotot vagy kardlapot a fegyveres biztonsági őrrel azonos esetekben alkalmazhat. Van-e eltérés a lőfegyverhasználat kapcsán? Fegyveres biztonsági őrként az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység, létesítmény, szállítmány ellen fegyveresen vagy felfegyverkezve intézett támadás elhárítására lehet lőfegyvert használni. Ugyan az Fbó Tv. külön nem említi, de alapvető állampolgári jogosultságként jogos védelmi helyzetben, valamint végszükség esetén használható lőfegyver esetükben is. Az Rtv. a rendőr lőfegyverhasználati jogosultságaként külön említést tesz a jogos védelem, illetve végszükség eseteiről is, sőt a taxatív felsorolásban is találhatóak olyan elemek, amelyek egyébként is ezekbe a kategóriákba sorolhatók, vagy ezektől élesen nem elválaszthatók. „A rendőr lőfegyvert használhat az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására; a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására; a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése vagy a közveszély okozása bűncselekmények megakadályozására vagy megszakítására; bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének megakadályozására; lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására; az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmény ellen felfegyverkezve intézett támadás elhárítására; az emberi élet kioltását szándékosan elkövető elfogására, szökésének megakadályozására; azzal szemben, aki a nála lévő fegyver vagy élet kioltására alkalmas más eszköz letételére irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, és magatartása a fegyver vagy más az élet kioltására alkalmas eszköz elleni közvetlen felhasználására utal; az elfogott, bűncselekmény elkövetése miatt őrizetbe vett, vagy bírói döntés alapján fogva tartott személy erőszakos kiszabadításának megakadályozására, az azt megkísérlővel szemben; a saját élete, testi épsége, személyi szabadsága ellen intézett támadás elhárítására”. [7] [8] Megállapítjuk, hogy a rendőr lőfegyverhasználati jogosultsága széleskörű a közrend és közbiztonság fenntartását illetően. Ezzel szemben a fegyveres biztonsági őrök lőfegyverhasználati jogosultsága az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység, létesítmény, szállítmány védelmére korlátozódik, azonban ezek védelmét azonos elméleti védelmi szinten biztosítja a jogszabály.

INTÉZKEDÉSEK A VÉDELEM ÉRDEKÉBEN

A személy- és vagyonőr intézkedési jogosultságait az Szvmt. 25-30. §-a határozza meg. „A személy- és vagyonőr a megbízó közterületnek nem minősülő létesítményének őrzése során például jogosult a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni, ennek megtagadása vagy a közölt adatok nyilvánvaló valótlanúsága esetén az érintett belépését, ott-tartózkodását megtiltani, és távozásra felszólítani”. [5] Továbbá jogosult

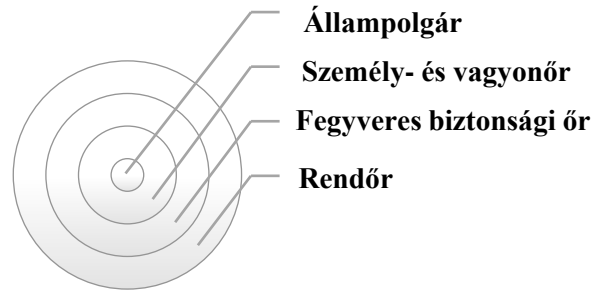
„a területre belépő vagy onnan kilépő személyt csomag, illetve menet-, szállítási okmány bemutatására felhívni; a területen tartózkodó vagy onnan kilépő személyt csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítványnak bemutatására felhívni, valamint a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni”. [5] A rendezvénybiztosítási feladatokat ellátó személy a meghatározottakon túl többek között jogosult „zárt területen vagy helyen tartott rendezvényre belépő személyt csomagja tartalmának bemutatására felszólítani, ennek visszautasítása esetén a rendezvényen való részvételét megtiltani; a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, és az élet- és vagyonbiztonság érdekében szükséges, a rendezvényről kivezetni; a sportrendezvényről eltávolítandó személyt visszatartani, ha az személyazonosságát felhívásra nem igazolja”. [5] „A pénz- és értékőrzési, értékszállítási, szállítmánykísérési, valamint szállítási feladatokat ellátó személy jogosult a szállítást jogtalanul akadályozó, illetve az őrzött vagy szállított érték biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, a tevékenységét akadályozó, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felhívni”. [5] Az Szvmt. 25. § kimondja, hogy a személy- és vagyonőr jogosultságait a törvényben meghatározottak szerint vagy az érintett személy önkéntes hozzájárulása alapján gyakorolja. Megállapítható, hogy a felhívni, felszólítani kifejezések az önkéntes beleegyezésre utalnak, melynek megtagadása esetén a jogszabály nem biztosít eszközt az intézkedés kikényszerítésére. Az Szvmt. 27. § alapján ha a személy- és vagyonőr által személyazonosításra felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására – indokolt esetben – igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel, ami szintén nem tér el az állampolgári jogosultságoktól. Ugyan a megbízó közterületnek nem minősülő létesítményének őrzése során az említett esetben a személy- és vagyonőr adott személy ott-tartózkodását megtilthatja – ami az érintett személy személyi szabadságát korlátozza – de a szabályozás ezen része a jogos önhatalomból fakad. Az Szvmt. 27. § (2) bekezdése alapján „a személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul az ügyben eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni. Így kell eljárni a tetten ért személytől elvett dolgokat illetően is.” [5] Az Szvmt. 27. §-a szintén személyi szabadságot korlátozó intézkedésre utal, azonban a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 273. §-a alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni, vagy ha erre nincs módja, a rendőrséget tájékoztatni. Hasonló jogosultságot állapít meg a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 73. § (8) bekezdése, ami alapján a tulajdon elleni szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt bárki visszatarthatja, köteles azonban őt a rendőrségnek haladéktalanul átadni. [5] [9] [10] Megállapítható tehát, hogy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása, valamint a tulajdon elleni szabálysértésen tetten ért személy visszatartása állampolgári jogosultság. Mindezekkel szemben érdekes jogszabályváltozást hozott az új típusú korona-

vírus 2020-as első hulláma, aminek következtében 2020. június 18-tól egészségügyi válsághelyzetben az egészségügyi készlet megóvása érdekében eljáró vagyonőr az emberi méltóság tiszteletben tartásával jogosult az érintett beleegyezése nélkül ruházat, csomag, jármű átvizsgálására. [5] Megállapítható, hogy ebben az esetben nem beszélhetünk az intézkedés alá vont személy önkéntes beleegyezéséről. A törvénymódosítás világossá teszi, hogy bizonyos válsághelyzetekben az állam szélesebb körben biztosíthatja az erőszak-monopóliumának megosztását, ezzel segítve a hatékony védekezést.

Az Rtv. 29-46. §-ban meghatározott rendőri intézkedések elemzéséből megállapítható, hogy a közrend és közbiztonság védelme érdekében az állam a lehető legszélesebb erőszak-monopóliumból fakadó eszköztárat biztosítja a rendőr számára. A rendőri intézkedések közé tartozik többek között az igazoltatás, a dolog helyszíni elvétele, a fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, az elfogás, az előállítás és az elővezetés, a helyszín biztosítása, valamint a közlekedésrendészeti intézkedés is. [7] Ezzel szemben a fegyveres biztonsági őrokra vonatkozó intézkedési jogosultság meglehetősen szűkített eszköztárat biztosít, azonban bizonyos területeken az elméleti védelmi szint megegyezik a rendőrével. „A fegyveres biztonsági őr az őrzött objektumba történő be- és kiléptetésre irányuló szolgálatának teljesítése során jogosult az őrzött objektumba a belépő személyt kiléte igazolására, a belépés céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni; az őrzött objektumba a belépő vagy onnan kilépő személyt csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmányának bemutatására felhívni; a belépő személy családi és utónevét, születési helyét és idejét, a személyazonosításhoz bemutatott okmány számát, ha azt nem magyar hatóság állította ki, az okmányt kiállító ország megnevezését is, illetve a belépésre használt jármű rendszámát és típusát rögzíteni”. [8] Megállapítható, hogy a felhívni, felszólítani kifejezések – hasonlóan az Szvmt. által meghatározottakhoz – az önkéntes beleegyezésre utalnak, azonban a jogszabály a fegyveres biztonsági őrök részére biztosít bizonyos erőszak-monopóliumból fakadó eszközöket az intézkedések kikényszerítésére. „A felhívásban foglaltak teljesítésének megtagadása vagy a közölt adatok valótlanságának vélelmezése esetén a fegyveres biztonsági őr jogosult a személy beléptetését megtagadni; valamint az objektumba belépő, illetve az objektumból kilépő személyt a csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmányának bemutatásáig feltartóztathatja”. [8] „A fegyveres biztonsági őr szolgálatának jogszerű teljesítése során továbbá jogosult és köteles a biztonságot sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítani és igazoltatni; az intézkedésének tettelesen ellenszegülő, valamint bűncselekmény vagy tulajdon elleni szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a rendőrség megérkezéséig visszatartani; az igazoltatott, visszatartott vagy előállított személytől a bűncselekményből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni, ennek érdekében ruházatát, csomagját átvizsgálni”. [8]

ÖSSZEGZÉS

Elméleti védelmi képesség alatt tehát a jogszabályok által biztosított védelmi lehetőségeket, kötelezettségeket értjük. A védelmi képességeket forrásuk alapján szétválaszthatjuk az állampolgárok számára biztosított jogokra, valamint az állam erőszak-monopóliumából fakadó jogokra.

1. ábra: Az elméleti védelmi képesség hierarchikus szintjei, saját szerkesztés

Az egyén védelmi alapjogai közé sorolható a jogos védelem, a végszükség, valamint a birtokos birtokvédelmi jogosultsága, a jogos önhatalom. A személy- és vagyonőrök intézkedési és eszközhasználati jogosultságai – az Szvmt. egészségügyi válsághelyzetről rendelkező szakaszának kivételével – részben a személyükhöz fűződő alapjogokból, részben a megbízó által átruházott alapjogokból fakadnak. Az egyénnek tehát joga van a személyének, tulajdonának, birtokának védelmére, ezt a jogot pedig polgárjogi szerződés keretében személy- és vagyonvédelmi vállalkozásokra is ruházhatja.

A rendőr, illetve a fegyveres biztonsági őr intézkedési és eszközhasználati jogosultságainak célja a jogszabályok érvényre juttatása, ami az alapvető emberi jogok – bizonyos kényszer-intézkedés vagy kényszerítő eszköz használat általi – korlátozásával, illetve sérelmével járhat. Részükre az állam a védelmi feladatainak ellátásához jogszabályok útján biztosítja az erőszak-monopóliumból fakadó legitim erőszakot. A rendőrök intézkedési és eszközhasználati jogosultságainak elemzése alapján megállapítható, hogy a lehető legszélesebb körű védelmi képességekkel kerültek felhatalmazásra a közrend és közbiztonság fenntartása érdekében, míg a fegyveres biztonsági őrök szűkebb védelmi spektrumban képesek hatékony védelmet nyújtani. A fegyveres biztonsági őrök intézkedési jogosultsága és kötelezettsége csak a határozattal őrzésre rendelt tevékenység, létesítmény, szállítmány őrzésére terjed ki. Általánosságban azonban elmondható, hogy az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos tevékenység, létesítmény, szállítmány védelme során – a bilincshasználattal kapcsolatos jogosultságok szűkebb körét leszámítva – a rendőrrel azonos elméleti védelmi képességgel rendelkeznek.

Az elméleti síkon levezetett védelmi képesség szintje azonban csak számos gyakorlati tényező együttes fennállása esetén valósul meg. A gyakorlati védelmi képességet meghatározza a személyi állomány képzettsége, fegyelme, lehangsúlyosabb eleme pedig a biztonságtechnika, hiszen az intézkedés minden fázisában – az észlelés, a késleltetés és a válaszintézkedés során – kiemelt szerepet játszik. A fegyveres biztonsági őrrel szemben a Rendőrség által végrehajtott azonos őrzéssel – az elméleti védelmi képesség korlátain belül a végtelenségig növelhető. A fegyveres biztonsági őrzés esetén nagyobb mozgásteret biztosít, hogy az őrzés költségvonzatait az őrzésre kötelezett szervezet viseli, így a gyakorlati védelmi képességet megalapozó humán-erőforrás, illetve eszközbeli tényezők nagyobb mértékben befolyásolhatók.

A gyakorlatban az eltérő jogszabályi háttér miatt a fegyveres biztonsági őrzésre kötelezett szervezetek a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet személy- és vagyonőrök által végzik, a fegyveres biztonsági őrzésre rendelt tevékenység, létesítmény vagy szállítmány védelmét pedig fegyveres őrként által hajtják végre. Az egyes tevékenységek gyakorlati összehangolásával az őrzésvédelmi tevékenység hatékonysága fokozható. [11]

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- [1] Magyarország Alaptörvénye
- [2] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- [3] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- [4] A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet
- [5] A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény
- [6] Hautzinger Zoltán: A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I., 69. oldal (Pécs, 2002)
- [7] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- [8] A fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény
- [9] A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- [10] A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- [11] Szabó Anikó, Papp József, Kovács Tibor, Szűcs Endre, Berek Tamás: A személy- és vagyonőrök és a fegyveres biztonsági őrként tevékenységének összehasonlítása a MAV Zrt.-n keresztül, Műszaki Katonai Közlöny, XXVIII. évfolyam, 2018. 4. szám, 164-173. oldal